

Аналітична довідка коаліції “Трибунал для Путіна”

Місця примусового утримування громадян України - некомбатантів у Російській Федерації та окупованому Криму

Жовтень 2022 року

Зміст:

1. Скорочення
2. Склад робочої групи з підготовки аналітичної довідки
3. Контекст дослідження (вступна інформація)
4. Ціль і завдання дослідження
5. Правовий статус громадян України – некомбатантів, яких утримує Російська Федерація, і обґрунтування їх затримання
6. Методологія збору і опис даних
7. Висновки
8. Додаток. Опис місць примусового утримування громадян України-некомбатантів на території РФ і окупованого Криму

Скорочення

Федеральна служба виконання покарань (ФСВП Росії) – федеральний орган виконавчої влади Російської Федерації, керівним відомством якого є Міністерство юстиції Російської Федерації, яке здійснює правозастосовні функції, функції з контролю та нагляду у сфері виконання кримінальних покарань щодо засуджених, функції з утримання осіб, підозрюваних або звинувачених у скоєнні злочинів, і підсудних, які перебувають під вартою, їх охорони та конвоювання, а також функції з контролю за поведінкою умовно засуджених і засуджених, яким судом надана відстрочка на відбування покарання.

ОНК – громадська спостережна комісія із захисту прав людини у місцях примусового тримання – один із 85 регіональних громадських органів у Росії, які контролюють дотримання прав людини у місцях примусового тримання відповідного регіону.

ПТР – пункти тимчасового розміщення іноземних громадян.

РФ – держава-окупант.

Склад робочої групи з підготовки аналітичної довідки

Аналітичну довідку підготували представники організацій, які входять до громадянської ініціативи "Трибунал для Путіна":

Михайло Савва – член Експертної ради Центру громадянських свобод, доктор політичних наук, керівник групи.

Наталія Ящук – координаторка національних проєктів Центру громадянських свобод.

Олександр Павліченко – виконавчий директор Української Гельсінської спілки з прав людини.

* Переклад на англійську і французьку мови здійснено неурядова організація FUVI /Founds Ukrainian des Volontaires Internationaux/

Контекст дослідження (вступна інформація)

Російські сили вторгнення під час окупації українських територій викрадали й продовжують викрадати цивільних осіб, які перебувають у місцях примусового тримання як на окупованих територіях України, так і в РФ. Точна кількість цивільних українців, які позбавлені свободи, невідома. У червні 2022 року віце-прем'єрка України, міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Ірина Верещук заявила про 1,5 тисячі незаконно утримуваних цивільних українців: «Більше півтори тисячі цивільних у російських тюрмах — вони сидять у Ростові, Курську, вони сидять у СІЗО, вони сидять як військовополонені, хоча не повинні бути полоненими». За інформацією віце-прем'єрки, з-поміж вивезених у РФ цивільних є волонтери, активісти, журналісти, священики, депутати місцевих рад, голови об'єднаних територіальних громад і старости. У тому ж виступі віце-прем'єрка України зазначила, що РФ визнає, що утримує лише 120 цивільних українців.

За наявною в авторів аналітичній довідці інформації офіційні представники РФ приховують відомості про кількість і місця утримання громадян України на території РФ і в анексованому Криму. Російські адвокати у випадку звернення до керівництва режимних установ з вимогами відвідати конкретного громадянина України отримують відмову з мотивацією, що такої людини в цій установі немає.

Федеральна служба виконання покарань РФ не включає громадян України, військових і цивільних до офіційної статистики людей, які утримуються під вартою. ФСВП Росії відповіла на запит газети «Коммерсантъ» про нестачу місць в СІЗО — за даними відомства, російські ізолятори заповнені на 96%. Однак правозахисники наполягають, що в московських ізоляторах спостерігається серйозне перебільшення ліміту наповнюваності, і вказують на сотні «зайвих» арештантів в одному тільки СІЗО-1 (рос. «Матросская Тишина»). «Коммерсантъ» опитав представників регіональних управлінь ФСВП і членів ОНК і переконався, що в низці регіонів ситуація подібна до столичної.

Станом на 1 серпня 2022 року в російських СІЗО утримувалося 114 172 особи, повідомив «Коммерсантъ» в ФСВП РФ. При цьому ізолятори країни розраховані в цілому на 118 495 осіб. «Загальний ліміт наповнюваності не перевищений, — зробили висновок у федеральній ФСВП. — Це число (кількість арештантів на 1 серпня. — «Коммерсантъ») менше загального ліміту наповнюваності на 4 %».

У травні 2022 року член Ради з прав людини при Президентові РФ і Громадської спостережної комісії (ОНК) Москви Єва Меркачева заявляла, що столичні СІЗО зіткнулися з «жахливим перелімітом». За її словами, вони розраховані на 9 тис. чоловік, але їх виявилось на 2786 більше. Тоді ж проблему перевищення ліміту підтвердили у Федеральній службі виконання покарань

(ФСВП) Росії. Начальник управління виконання вироків і спеціального обліку Ігор Вединя пин заявляв, що чверть російських ізоляторів — 50 з 203 — переповнені. При цьому співрозмовники в регіональних ОНК і управліннях ФСВП у травні називали в якості однієї з причин «переліміту» спеціальну військову операцію, через яку частину приміщень російських СІЗО і колоній відвели під громадян України.

У базу даних української правозахисної організації Центру громадянських свобод (ЦГС) після початку широкомасштабної агресії РФ проти України 24.02.2022 року включено 628 цивільних українців: 10 із них пізніше були знайдені вбитими, 230 людей було звільнено, а 328 знаходяться в полоні, у тому числі на території Російської Федерації. Ця кількість не є остаточною, у базі представлені лише люди, про викрадення яких ми достовірно знаємо. Ця база включає представників різних соціальних і професійних груп. Деякі цивільні українці були затримані силами вторгнення на підставі доносів або за підозрою в сприянні Збройним силами України (ЗСУ), безвідносно до професії та соціального статусу цих людей.

Становище викрадених Російською Федерацією цивільних українців є менш визначене порівняно з військовополоненими. Міжнародне гуманітарне право передбачає можливість обміну військовополонених, але ці норми не поширюються на цивільне населення. Конвенція (IV) про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 року допускає в окремих випадках інтернування цивільних осіб. Проте громадяни України не були офіційно інтерновані в Росію.

Передбачені статтею 42 Конвенції розпорядження про інтернування не приймалися, викраденим в Україні громадянам не надавалося відповідно до статті 43 право на оскарження рішень про інтернування.

Стаття 78 Конвенції передбачає, що рішення про інтернування повинні прийматися відповідно до нормальної процедури, яка має бути визначена державою-окупантом відповідно до цієї Конвенції. Ця норма не дотримана Російською Федерацією. У всіх випадках, коли влада РФ давала відповіді на запити про статус викрадених цивільних українців, причиною затримання нам називали «протидія спеціальної військової операції». Ці відповіді підписані співробітниками військової поліції Міністерства оборони РФ, що дозволяє припустити: цих людей незаконно розглядають як військовополонених.

Затримання, переміщення в РФ та насильницьке тримання цивільних українців є явним порушенням їхніх прав та створює екстремально високі ризики їхньому життю, здоров'ю та людській гідності.

Мета, завдання й об'єкт дослідження

Мета цього аналітичного матеріалу – надати узагальнену інформацію про місця примусового тримання в РФ та анексованому Криму громадян України, які не є комбатантами. Ця інформація необхідна для прийняття рішень та дій щодо захисту прав та звільнення цивільних українців.

Завданнями дослідження є:

1. Описати кожне місце примусового утримання цивільних українців з погляду його відповідності міжнародному гуманітарному праву.
2. Описати порушення міжнародного гуманітарного права щодо цивільних українців.
3. Запропонувати напрями діяльності та конкретні дії на користь цивільних українців, які утримуються в РФ та анексованому Криму.

Аналітичний матеріал присвячений двом групам громадян України, яких насильно утримують у РФ та Криму.

Перша група. Громадяни України, затримані «за протидію спеціальної військової операції» на окупованих територіях. В офіційних відповідях представники військової

поліції РФ пишуть, що ці люди утримуються відповідно до норм Конвенції про поводження з військовополоненими.

Це написано, наприклад, у відповіді родичам Євгенія Гур'янова та Сергія Любича від 17 серпня 2022 року заступника начальника головного управління військової поліції Міноборони РФ генерал-майора Віталія Коха. Таким чином, ці громадяни України мають статус військовополонених. Їх утримують у РФ та на окупованих територіях у слідчих ізоляторах, в'язницях, виправних колоніях, а також жінок – в одній колонії-поселенні. На території РФ та в Криму, де діє російська система влади, ми виявили станом на жовтень 23 місяця примусового тримання, у яких точно чи ймовірно знаходяться ці люди. Це установи Федеральної служби виконання покарань (підпорядкування Мін'юсту РФ) та Міністерства оборони (гаупвахта Севастопольського гарнізону).

Ми не у всіх випадках можемо на основі наявної інформації точно визначити, чи перебувають у цій режимній установі лише цивільні українці, лише військовополонені чи обидві категорії. Географія їхнього розміщення – від Білгородської області до Красноярського краю. У всіх випадках їх утримують окремо від росіян, в окремих установах чи окремих локаціях в установах. Точна кількість представників цієї групи невідома. Згідно з аналізом реєстру Центру громадянських свобод таких людей станом на жовтень 2022 року не менше 410.

Друга група. Громадяни України, які перебували до початку війни в Росії та щодо яких російські суди ухвалили рішення про примусове повернення в Україну. Такі рішення суди приймають за адміністративні порушення, наприклад відсутність продовження реєстрації для проживання в РФ. До початку російської агресії таких людей утримували в центрах тимчасового розміщення іноземних громадян під вартою і потім передавали українській владі. Наразі цих людей не можуть передати Україні і вони перебувають в умовах виправної колонії. При цьому у випадку, про який нам відомо, громадяни України перебувають у такому центрі в закритих камерах, тобто тюремних умовах. У центрі тимчасового проживання людина відповідно до законодавства РФ може перебувати до 2 років. Після цього її мають звільнити. Але дуже часто одразу після звільнення людей, яких неможливо повернути до країни походження, їх знову затримують та повертають під варту. Фактично, ці люди відбувають у РФ покарання, до якого їх не присуджували. Центри тимчасового розміщення іноземних громадян належать до системи Міністерства внутрішніх справ. Станом на жовтень 2022 року ми виявили одне місце примусового утримання цієї групи громадян України – центр тимчасового розміщення іноземних громадян Головного управління внутрішніх справ у місті Москві. Точна кількість таких людей невідома. Лише у центрі тимчасового розміщення Головного управління внутрішніх справ у Москві 10 громадян України.

Ми не розглядаємо тут місця утримання військовополонених громадян України та цивільних українців, які були вивезені з окупованих територій, але які не перебувають у місцях примусового тримання.

Пункти тимчасового розміщення іноземних громадян (ПТР), у яких перебувають деякі цивільні українці в РФ та Криму, не є місцями примусового тримання. ПТР є гуртожитками або готелями, виділеними для тимчасового проживання в них. Люди поселяються в ПТР через відсутність коштів на оренду житла, але вони можуть з власної волі покинути ці приміщення, наприклад, винайняти житло.

Коменданти деяких ПТР встановили додаткові обмеження для громадян України, які там проживають. Наприклад, вимога вказувати час виходу та повернення в спеціальних журналах. Однак це не дає підстав розглядати ПТР як місце примусового утримання.

Правовий статус громадян України – некомбатантів, яких утримує Російська Федерація і обґрунтування їх утримання

У відповідях уповноважених посадових осіб військової поліції Міністерства оборони РФ про правовий статус цивільних українців сказано, що цих людей затримано

«за протидію спеціальної військової операції». Така сама причина вказується у відповідях про правовий статус українських військовополонених.

Міжнародне гуманітарне право допускає можливість затримання, арешту та депортації за дії, пов'язані із збройним конфліктом. Однак, пункт 3 статті 75 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол 1) встановив, що «будь-яка особа, яка зазнала арешту, затримання або інтернування за дії, пов'язані з озброєним конфліктом, повинна бути без зволікання поінформована зрозумілою йому мовою про причини вжиття таких заходів. За винятком випадків арешту або затримання за кримінальні правопорушення, такі особи мають бути звільнені в найкоротший термін і в будь-якому разі, як тільки обставини, що виправдовують арешт, затримання чи інтернування, припинили своє існування».

Ця норма повинна трактуватися лише одним способом: після припинення військових дій на території, де люди проживали до затримання, арешту або інтернування, вони повинні бути звільнені державою-окупантом. Відповідно до цієї норми Протоколу 1 значну частину громадянських українців, які утримуються, уже мають бути звільнені. Військові дії не проводяться в жодному муніципалітеті (громаді) Київської, Сумської, Чернігівської областей, у більшості громад Харківської області. Отже, затриманих на цих територіях цивільних українців згідно з вимогами Протоколу 1 РФ має звільнити.

РФ ігнорує цю норму, фактично розглядаючи всіх утримуваних українців як комбатантів, так і некомбатантів як військовополонених. У тих же відповідях про статус утримуваних цивільних українців посадові особи військової поліції РФ вказують, що «затримані утримуються у відповідності до вимог Женевської конвенції про поводження з військовополоненими» (12 серпня 1949 р., м. Женева).

Більше того, затримання цивільних українців під час російської окупації вчинено із грубими порушеннями міжнародного гуманітарного права. Стаття 65 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни встановила: «Видані державою-окупантом постанови, які передбачають кримінальну відповідальність, набувають чинності тільки після того, як вони будуть опубліковані й доведені до відома населення його мовою. Дія цих обов'язкових ухвал не повинна мати зворотної сили».

Очевидно, що населення окупованої Російською Федерацією території України не могло знати в умовах відсутності офіційної інформації окупантів, які саме заборони та обмеження запроваджуються на цій території. Також населення окупованих територій не могло знати, які дії розглядатимуть російські військові як «протидію спеціальної військової операції». Люди не могли знати про це, оскільки раніше така інформація була відсутня: не було спеціальних військових операцій, спеціального правового регулювання, зазначені території не перебували в окупації. Така інформація була і є для жителів окупованих територій надзвичайно важливою, оскільки, як з'ясувалося, за «протидію спеціальної військової операції» застосовуються санкції у вигляді затримання та позбавлення волі на території РФ.

Однак, держава-окупант (РФ) не публікувала і не довела до відома населення окупованих територій Київської, Сумської, Чернігівської та інших областей постанови, які б містили інформацію про дії, що передбачають кримінальну відповідальність. Нам відомі факти поширення окупантами листівок із закликами до підпорядкування та конкретними вимогами лише в Енергодарі Запорізької області у квітні 2022 року. У цих листівках містилося попередження: щоб займатися торгівлею, підприємці мають домовлятися із самопроголошеним головою окупаційної адміністрації. Проте, **ці листівки не містять інформації про дії, які окупанти розглядатимуть як «протидію спеціальної військової операції».**

Таким чином РФ порушила вимоги міжнародного гуманітарного права про доведення до населення окупованих територій постанов, що передбачають відповідальність за «протидію спеціальної військової операції». Норми таких постанов

набувають чинності лише після опублікування та доведення до відома населення мовою місцевого населення. У зв'язку з цим затримання цивільних осіб за «протидію спеціальної військової операції» не ґрунтується нормами права, і ці люди мають бути звільнені.

У деяких відомих нам випадках щодо затриманих громадян України російськими посадовими особами проводилася перевірка щодо скоєння громадянами України злочину, передбаченого статтею 276 Кримінального кодексу РФ – «Шпигунство». Результатом перевірки були офіційні застереження: «у разі здійснення подібної діяльності після звільнення цю особу буде притягнуто до кримінальної відповідальності». У більшості відомих нам випадків таких перевірок не проводилося.

Затримані та вивезені в РФ цивільні українці не є військовополоненими. Умови утримання військовополонених та затриманих цивільних осіб визначаються різними міжнародними конвенціями. Утримання цивільних українців «відповідно до вимог Женевської конвенції про поведження з військовополоненими» порушує норми міжнародного права: гуманітарного, прав людини та кримінального.

На громадян України - некомпатантів, затриманих Російською Федерацією за протидію спеціальної військової операції, повинні поширюватися норми Конвенції про захист цивільного населення під час війни (Четверта Женевська конвенція) та Перший протокол до цієї Конвенції.

Порушуючи норми міжнародних конвенцій про поведження з військовополоненими та захист цивільного населення (третья та четверта Женевські конвенції) Російська Федерація:

1. Розглядає цивільних українців, які не брали участі в бойових діях, як військовополонених.

2. Приховує місця утримання громадян України від родичів затриманих українців, адвокатів та членів громадських наглядових комісій суб'єктів РФ з контролю за правами людини в місцях примусового тримання.

3. Допускає або ініціює тортури громадян України в місцях примусового утримання на території РФ: тортури голодом; електрошокер; побиття; примуси виконувати фізичні вправи до втрати свідомості; випалювання з використанням горючих рідин татуювань на шкірі; примус зрізати татуювання.

4. Ініціює приниження гідності поведження з громадянами України: їх примушують виконувати гімн РФ та російські пісні, спеціально підібрані «з виховною метою» репертуару, наприклад: «Небо слов'ян», «Катюша», «Дядя Вова» (пісня про Путіна) та подібні. Також громадян України змушували вигукувати за командою персоналу місць примусового утримання гасла: "Слава Росії", "Ахмад - сила!".

5. Обмежує листування затриманих громадян України із родичами. У відомих нам випадках українцям дозволили максимум один лист родичам.

6. Не допускає посилки затриманим від своїх родичів чи інших людей.

Методологія збору і опис даних

Методологію визначено прикладною метою нашого дослідження. Ми виходимо з того, що необхідно якнайшвидше вжити комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на захист прав та інтересів, а зрештою – на звільнення цивільних українців, які насильно утримуються в РФ і Криму.

Це означає:

1. Ми визнаємо, що наша інформація про місця примусового утримання цивільних українців не є повною. Ми не знаємо всіх місць примусового тримання, не знаємо точної кількості громадян України в кожному місці примусового тримання. Навряд чи така інформація взагалі може бути повною, оскільки вона постійно змінюється. Але неповнота інформації не перешкоджає діям захисту прав, які ми можемо зробити.

2. Ми використовуємо чотири основні види джерел інформації для підготовки аналітичного матеріалу:

1. Інформацію з відкритих джерел (публікації в засобах масової інформації, офіційну статистику, виступи посадових осіб, описи місць примусового тримання на офіційних сайтах управлінь Федеральної служби виконання покарань РФ та неофіційних ресурсах). Коли можливо без розкриття персональних даних, ми надаємо посилання на такі джерела, що дозволяє перевірити інформацію, яка використовується. Контактні дані російських установ примусового тримання ми даємо на основі офіційної інформації з відкритих джерел, наприклад порталу Федеральної служби виконання покарань РФ та інших.

2. Офіційні відповіді органів публічної влади РФ на запити про долю громадян України, яких насильно утримують у РФ та анексованому Криму. Під час цитування таких відповідей ми не вказуємо персональні дані адресатів. Це родичі громадян України, які утримуються в РФ і Криму, і в умовах україно-російської війни ми не хочемо наражати цих людей на ризик. Ми вказуємо персональні дані людей, які перебувають у неволі, тільки в тому випадку, якщо їхні родичі, які перебувають на волі, уже розкрили публічно їхні персональні дані.

3. Інформацію Червоного Хреста родичам громадян України про місце знаходження та стан здоров'я людей, що насильно утримуються.

4. Показання свідків (громадян України, які звільнилися та виїхали з РФ; російських ув'язнених; родичів російських ув'язнених; співробітників місць примусового тримання). Ми поділяємо свідків на дві групи:

- внутрішні свідки – люди, які перебувають чи перебували в місці примусового тримання. До них відносяться як українці, які були там і були звільнені (цивільні та комбатанти), так і співробітники установ, у яких утримуються громадяни України. Низка звільнених громадян України дала інтерв'ю представникам правозахисних організацій про місце примусового тримання та умови там.

- співробітники установ, у яких утримуються українці, не давали інтерв'ю. Але ці люди в різних форматах усно надавали інформацію, на підставі якої можна робити висновки. Ми не розголошуємо персональні дані свідків, щоб не наражати їх на ризик переслідувань із боку РФ.

3. Ми зіставляємо інформацію про місця примусового утримання різних джерел, якщо така можливість є. У деяких випадках ми вказуємо, що інформація потребує уточнення. Наприклад, є інформація про наявність українців у якомусь місці примусового утримання від зовнішніх свідків (журналістів, ув'язнених сусіднього російського місця ув'язнення). Але ці люди не знають, чи утримуються там військовополонені чи цивільні українці. Ми впевнені в самому факті перебування там громадян України, але надалі необхідно уточнити, кого саме там утримують.

4. Опис місць примусового тримання ми робимо за єдиним форматом у табличній формі. Це дозволяє порівняти умови утримання громадян України та міру порушень міжнародного гуманітарного права щодо цих людей у різних місцях примусового тримання, а також надати інформацію компактніше.

Висновки

1. Громадяни України-некомбатанти утримуються в РФ та анексованому Криму в режимних установах трьох федеральних відомств: Федеральної служби виконання покарань (в'язниці, виправні колонії, колонії-поселення, слідчі ізолятори, виправні центри), що входить до системи органів Міністерства юстиції РФ; Міністерства внутрішніх справ (центри тимчасового утримання іноземних громадян); Міністерства оборони (гаупвахти комендатур військових гарнізонів). У центрах тимчасового утримання іноземних громадян МВС утримуються не лише військовополонені та цивільні українці,

викрадені на окупованих територіях, але також громадяни України, які раніше проживали в РФ та щодо яких винесено судові рішення про видворення. Припинення сполучення між Україною та РФ створило ситуацію, коли представників цієї категорії громадян України не можуть надіслати на батьківщину.

2. Російська Федерація з порушенням норм міжнародного гуманітарного права розглядає громадян України-некомбатантів як військовополонених, які були затримані «за опір спеціальної військової операції». Це дозволяє владі РФ не звільняти цивільних українців до завершення війни.

3. Російська Федерація з порушенням норм міжнародного гуманітарного права містить більшість чи всіх інтернованих цивільних і військовополонених у тюремних умовах, тобто у закритих камерах без можливості вільного переміщення територією установи. Таких умов утримання не визначено інтересами безпеки громадян України.

4. Російська Федерація утримує багато цивільних українців у слідчих ізоляторах. У таких установах не передбачено забезпечення підслідних одягом за сезоном за рахунок держави. Підслідні перебувають у СІЗО у своєму одязі. Незважаючи на заяви в офіційних відповідях представників російської влади про утримання цих людей у відповідності до Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, ми не маємо інформації щодо забезпечення їх теплим одягом напередодні холодного сезону. Можна припустити, що цих людей не забезпечують одягом сезону. Відсутність теплового одягу в слідчих ізоляторах у холодний сезон означає тортури. Громадяни України не отримують посилок із необхідними речами та продуктами, хоча це передбачено нормами міжнародного гуманітарного права. Схема передачі посилок цивільним українцям та військовополоненим у РФ не створена.

5. Російська Федерація приховує інформацію про громадян України, які утримуються в місцях примусового тримання. Українців утримують у звільнених від росіян установах або на окремих локаціях слідчих ізоляторів, виправних колоній (бараки суворого режиму утримання, окремі корпуси тощо). Ці локації охороняє військова поліція Міністерства оборони, а не персонал Федеральної служби виконання покарань. Російські адвокати та правозахисники отримують неправдиві відповіді про те, що громадян України немає в установах ФСВП та Міністерства внутрішніх справ, хоча вони там утримуються. Членам громадських наглядових комісій з контролю за дотриманням прав людини в місцях примусового тримання (ОНК) відмовляють у проведенні інспекцій установ, у яких, ймовірно, утримуються громадяни України.

6. Російська Федерація, порушуючи норми міжнародного гуманітарного права, допускає на своїй території тортури, знущання та інші форми неналежного поводження з громадянами України. Серед таких форм, наприклад, побиття під час допитів, примус виконувати гімн Російської Федерації та російські пісні, відмова в наданні медичної допомоги. Жінок у деяких місцях примусового тримання змушують присідати сотні разів, стояти кілька годин на ногах, б'ють палицями до непритомності.

Опис місць примусового тримання громадян України-некомбатантів на території РФ та окупованого Криму

Ця таблиця не є повною, що визначено декількома причинами:

1. Ситуація швидко змінюється, українців переводять із однієї режимної установи до іншої.
2. Свідки та їхні родичі іноді називають російські міста, на території яких утримували громадян України, але в цих містах немає установ, де могли б утримуватися вивезені з України люди. Прикладом є Брагино Орловської області. Іноді родичі викрадених людей називають установи, які не існують, наприклад, СІЗО Севастополя. У цьому місті є лише гарнізонна гауптвахта. Такі випадки потребують більш детального розслідування.

Ми бачимо необхідність вести моніторинг місць примусового тримання та поповнювати інформацію про них.

Скорочення (українською та російською мовами)

ФКУ – Федеральна казенна установа/ Федеральное казённое учреждение

ФСВК – Федеральна служби виконання покарань/ Федеральная служба исполнения наказаний (ФСИН России)

СІЗО – Слідчий ізолятор/ Следственный изолятор

№ №	Назва організації, у якій утримуються громадяни України	Відомча належність установи: належить Федеральній службі виконання покарань, іншому органу влади РФ (зазначити,	Адреса із зазначенням суб'єкта РФ/ анексованої території України, інші контактні дані	Які категорії людей, окрім українських некомбатантів, містяться у цій установі (українські військовополонені, російські в'язні, російські підслідні, інші)	На яку кількість людей розрахована установа	Джерела інформації: внутрішні свідки, зовнішні свідки, інші джерела; чи потребує інформація додаткової перевірки	Умови утримання: камерне або з можливістю вільного переміщення територією	Коментарі: будь-яка актуальна інформація про дотримання прав військовополонених (чи застосовуються тортури та принижувальне поводження; чи
--------	---	---	---	--	---	--	---	--

		якому) або є неофіційною (не належить жодному органу публічної влади)						дозволено військовополоненим листування з родичами; чи надається медична допомога; якість їжі; чи проводяться інспекції членами громадської спостережної комісії тощо)
Автономна Республіка Крим								
1	Федеральна казенна установа (ФКУ) Слідчий ізолятор (СІЗО) №1 УФСВП Росії у Республіці Крим та м. Севастополі	Управління Федеральної служби виконання покарань (УФСВП) РФ по Республіці Крим та місту Севастополю	295006, Республіка Крим, м. Сімферополь, бул. Леніна, 4 Телефон: +7(3652) 77-37-00 sizo1@krim.fsin.su Начальник внутрішньої служби Синюков Петро Валерійович	Російські підслідні, зокрема неповнолітні.	747	Внутрішні свідки	Камерне, як у всіх слідчих ізоляторах ФСВП. Камерне утримання означає тюремний режим.	Ліміт у цій установі перевищено удвічі, фактично в СІЗО утримується близько 1500 осіб. Умови утримання не відповідають нормативним, цей СІЗО є одним із найгірших у системі ФСВП.

2	Гауптвахта військової комендатури гарнізону Севастополя	Військова комендатура Севастополя	355016 Севастополь, вул. Бакинська, 15 Тел. +7(8692) 55522	Українські військовополон ені	144	Внутрішні свідки	Камерне. Територія обнесена колючим дротом та охороняєть ся.	
Білгородська область								
3	ФКУ СІЗО-2 УФСВП Росії по Білгородській області	Управління Федеральної служби виконання покарань по Білгородській області	309514, Білгородська область, м. Старий Оскол, вул. Леніна, д. 7 Приймальна +7(4725) 44-62-82 Чергова служба +7(4725) 22-04-67 iz-312-stoskol@yandex. ru Начальник підполковник внутрішньої служби Гнипов Олексій Васильович	Українські військовополон ені	240	Відкрите джерело	Камерне	
4	ФКУ виправна колонія (ВК)-9 УФСВП Росії по Білгородській області	Управління Федеральної служби виконання покарань по Білгородській області	309992, Білгородська область, м. Валуйки, вул. Микільська, 199 "В" Приймальна +7(47236) - 3-28-78 Чергова частина +7(47236) 3-15-89 valuiki-vk@mail.ru	Українські військовополон ені-жінки	400	Внутрішній свідок	Камерне	

			Начальник: підполковник внутрішньої служби Пиш'єв Олександр Юрійович					
Брянська область								
5	ФКУ СІЗО-2 УФСВП Росії по Брянській області	Управління Федеральної служби виконання покарань РФ по Брянській області	243000, Росія, Брянська обл., м. Новозибків, вул. Червона Площа, б. 9 Чергова служба: +7(48343) 3-09-52 sizo2@ufsin32.ru Начальник полковник внутрішньої служби Нестеров Дмитро Іванович	Українські військовополон ені; громадяни інших держав, затримані російськими військовими на окупованій території України (наприклад, Вірменії).	405	Внутрішні свідки, відкриті джерела інформації.	Камерне	У камерах відсутня інформація про права людей, які там перебувають, і інструкції, до кого звертатися в разі виникнення проблем. Громадян України змушують виконувати на вимогу персоналу гімн РФ та інші російські пісні. Персонал, порушуючи нормативні вимоги, змушує затриманих шикуватися в

								камерах при кожному відкритті “кватирки” - отворів в металевих дверях камери, через які передають їжу.
6	ФКУ СІЗО-1 УФСВП Росії по Брянській області	Управління Федеральної служби виконання покарань РФ по Брянській області	241050, Росія, м. Брянськ, вул. Радянська, б. 2 Приймальна +7(4832) 64-44-16 Чергова служба +7(4832) 67-99-02 sizo1@ufsin32.ru Начальник Матюта Роман Валерійович	Російські підслідні	476	Внутрішні свідки, відкриті джерела інформації.	Камерне	Неналежні умови 1 та 2 корпусів дозволяли подавати скарги до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) щодо порушення умов утримання, деякі місцеві адвокати спеціалізувалися на таких скаргах.
7	ФКУ СІЗО-1 УФСВП Росії по Брянській області	Управління Федеральної служби виконання покарань РФ по Брянській області	243500, Росія, Брянська обл., м. Сураж, вул. Лісова, буд. 3 Чергова служба +7(48330) 2-10-87 , +7(48330) 2-14-37	Інформація відсутня	349	Відкриті джерела інформації.	Вільне пересування по території (якщо не було введено	У цю чоловічу колонію-поселення направлені цивільні жінки.

			kp3@ufsin32.ru Начальник підполковник внутрішньої служби Зик Андрій Васильович				додаткових обмежень)	
Володимирська область								
8	ФКУ СІЗО-1 УФСВП Росії по Володимирській області	Управління Федеральної служби виконання покарань по Володимирській області	600021, Росія, м.Володимир, вул. 9 Січня, 5А Приймальня +7(4922) 37-57-06 Чергова служба +7(4922) 32-05-80, +7(4922) 37-57-09 sizo1@33.fsin.su Начальник Глухов Дмитро Володимирович	Українські військовополо нені	457	Внутрішні свідки	Тюремний режим. Широко відомий "Володими рський централ".	Факти ненадання медичної допомоги, необґрунтоване накладення офіційних стягнень (цивільні українці не є відповідачами, накладення на них штрафних санкцій, передбачених для підсудних, є незаконним).
Волгоградська область								
9	ФКУ СІЗО-2 УФСВП Росії по Волгоградській області	Управління ФСВП по Волгоградській області	403882, Росія, Волгоградська область, м.Камишин, вул. Рабоча, 38 Голова +7(84457) 4-17-05	Українські військовополо нені	214	Відкриті джерела інформації.	Камерний режим	Цей СІЗО звільнений від підсудних, у ньому перебувають

			Чергова служба +7(84457) 4-15-76 iz342@list.ru Начальник підполковника внутрішньої служби Кумаров Євгеній Анатолійович					лише громадяни України.
10	ФКУ ВК-19 УФСВП Росії по Волгоградській області	Управління ФСВП по Волгоградській області	404414, Росія, Волгоградська обл., м.Суровікіно, вул.Орджонікідзе, 99 Приймальня +7(84473) 2-13-33 Чергова служба +7(84473) 9-35-81 ik019@list.ru Начальник полковник внутрішньої служби Дев'ятов Андрій Георгійович	Українські військовополон ені	1241, в тому числі Приміщен ня, що діє в режимі СІЗО на 42 особи.	Відкрите джерело інформації.	Камерне	Приміщення, що діє в режимі СІЗО (ПДРСІ) на території установи, звільнено від підсудних, в ньому перебувають лише громадяни України. Ліміт ПДРСІ – 42 особи.
Іванівська область								
11	ФКУ СІЗО-2 УФСВП Росії по Іванівській області	Управління ФСВП РФ по Іванівській області	155815, Росія, Іванівська область, м.Кінешма, вул.Шуйська, 4 Чергова служба +7(49331) 2-27-23 , +7(49331) 2-46-56 sizo-2@37.fsin.su Начальник підполковник	Українські військовополон ені	122	Внутрішній свідок	Камерне	Є інформація про знуцання: громадян України змушують співати гімн РФ і радянські пісні.

			внутрішньої служби Солін Артем Григорович					
Красноярський край								
12	ФКУ Т-2 (в'язниця) ГУФСВП Росії по Красноярському краю	Головне управління Федеральної служби виконання покарань по Красноярському краю	663180, Росія, Красноярський край, Єнісейськ, вул.Декабристів, 11. Чергова служба +7(39195) 2-71-20 turma_2@24.fsin.su Начальник полковник внутрішньої служби Переверзев Юрій Анатолійович	Українські військовополон ені	408	Внутрішній свідок	Камерне. Тюремний режим, який особливо суворий.	
13	ФКУ Т (в'язниця) ГУФСВП Росії для Красноярського краю	Головне управління Федеральної служби виконання покарань по Красноярському краю	662606, Красноярський край, Минусинськ, вул.Горького, 114 Приймальня +7(39132) 2-59-82 Чергова служба +7(39132) 2-05-76 turma-minus@24.fsin.su Начальник підполковника внутрішньої служби Кочергін Григорій Олександрович	Українські військовополон ені	810	Відкрите джерело інформації.	Камерне. Тюремний режим.	
Курська область								

14	ФКУ СІЗО № 1 УФСВП Росії по Курській області	Управління ФСВП РФ по Курській області	305016, м.Курськ, вул.Пирогова, 1 Секретаріат: +7(4712) 55-62-10 Комунікаційна панель: (4712) 55-62-00 sizo1@46.fsin.gov.ru, sizo1@46.fsin.su Керівник: Баглай Олександр Миколайович	Українські військовополон ені, російські підсудні	907	Внутрішні свідки	Камерне	Факти жорстоких побоїв і тортур електрошокером під час «приймання» - відразу після прибуття нової партії громадян України. Факти побоїв під час допитів, примушування до виконання гімну РФ і російських пісень, побиття за незнання слів російського гімну або помилки в словах. У камерах, розрахованих на 2 особи, утримувалося до 17 громадян України. Стіни камер покриті цвільлю, високою вогкістю, що сприяло
----	--	--	--	--	-----	---------------------	---------	---

								нагноєнню ран. Частину громадян України утримували в приміщеннях штрафних ізоляторів. Електричних розеток у цих приміщеннях немає. Зафіксовано факт, коли чоловік-наглядач відмовився виходити з душової кімнати, коли українки приймали душ.
15	ФКУ ВК-11 УФСВП Росії по Курській області	Управління ФСВП РФ по Курській області	307835, Росія, Курська область, Суджанський район, смт Мала Локня, вул.Кубарева, 6 Чергова служба +7(47143) 3-27-83 ik11@46.fsin.su Керівник Ламанов Валерій Вікторович	Російські жінки-в'язні (ця колонія жіноча), українські військовополонені	416, є таке окреме місце, як місце колонії-поселення. У колонії утримували близько 200 громадян	Внутрішні і зовнішні свідки. Присутність там громадян України підтверджується також присутністю у гвардії військових	Камерне, як для жінок, так і для чоловіків.	У колонії утримуються громадяни України, як жінки, так і чоловіки. Цілком ймовірно, що чоловіків у жіночій колонії поміщають окремо в

					України, серед яких 55 жінок.	поліцейських РФ.		приміщення суворих умов утримання (СНТ). Про це свідчить наявність інформації про поміщення кількох цивільних українців у "тюрму 11" з номером камери. Громадяни України змушені: виконувати гімн Російської Федерації та інші російські пісні, марширувати на місці при виконанні цих пісень; статура в положенні «розтяжка» - широко розставлені ноги, руки за спиною. Заборонено
--	--	--	--	--	-------------------------------	------------------	--	---

								дивитися на співробітників виправної колонії. У камерах відсутня інформація про права людей, які там утримуються, і інструкції про те, до кого звертатися в разі виникнення проблем.
16	Наметове містечко для військовополонених та цивільних українців	Невідомо	Селище міського типу Глушково, Курська область, Росія	Українські військовополонені	Максимальна кількість невідома	Внутрішні свідки	У наметах під озброєною охороною.	
Москва								
17	ФКУ СІЗО-2 ФСВП Росії (Лефортово)	Федеральна служба виконання покарань. Лефортово відноситься до ізоляторів центрального підпорядкування (таких у РФ 6).	111020, м. Москва, вул. Лефортовський вал, 5 +7(499) 791-21-32 (єдиний номер телефону, вказаний на офіційному сайті ФСВП, адреса електронної пошти не вказується).	Українські військовополонені, серед яких офіцери загону спеціального призначення Національної гвардії України «Азов» та Служби	300 (насправді містить більше людей)	Внутрішні і зовнішні свідки	Камерне. Камери в основному подвійні (близько 10 квадратних метрів), є одиничні.	Фактично установа контролюється ФСБ РФ через відряджених співробітників. Режим ізоляції вкрай жорсткий. Існує практика розміщення деяких людей у

			Начальник Елкін Дмитро Володимирович	безпеки України.				цьому СІЗО під вигаданими іменами.
18	Казенна установа міста Москва “Центр тимчасового тримання іноземних громадян Головного управління МВС РФ у Москві”	Головне управління МВС по місту Москві	108830 Москва, 64-й км Варшавського шосе, селище Воронівське, село Сахарово, власність 1, будинок 33. Чергова частина +7(495) 633–32–83, канцелярія +7(495) 633–32–81	Українські військовополонені. Громадяни України, які давно проживають на території Російської Федерації і які повинні бути видворені на підставі рішення суду. Представники другої групи утримуються тут постійно на період до 2 років.	1000	Зовнішній свідок, відкрите джерело інформації.	Камерне, що не характерно для подібних установ. Камери для розміщення від 4 до 20 осіб.	Використовується як перевалочний пункт для подальшого перенаправлення громадян України до інших установ. Стіни камер покриті рельєфною штукатуркою («шубою»). Таке оздоблення не варто використовувати в подібних закладах, так як на нього легко отримати рвану рану.
Ростовська область								
19	ФКУ СІЗО-2 ГУФСВП Росії в Ростовській області	Головне управління ФСВП РФ по Ростовській області	347910, м.Росія, Ростовська обл., м.Таганрог, вул. Леніна, 175 Приймальня +7(8634) 62-43-18 Чергова	Українські військовополонені	442	Внутрішні і зовнішні свідки.	Камерне	Він використовується як транзитний центр, через який громадян України

			<p>служба +7(8634) 62-45-51, +7(8634) 62-43-18 cizo-2@61.fsin.su В.о. начальника майор внутрішньої служби Штода Олександр Олександрович</p>					<p>доставляють в інші місця примусового ув'язнення. Дуже низькокалорійна їжа (вся водяниста), люди швидко втрачають вагу і сили. Цю проблему слід розглядати як тортури голодом. Факти довільних (безпричинних) побоїв, у тому числі жінок. Наприклад, жінок брали за волосся і били головою об стіну. Жінкам заборонено заплітати волосся. Факти несвоєчасного надання медичної допомоги.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--

20	ФКУ ВК-1 ГУФСВП Росії в Ростовській області	Головне управління Федеральної служби виконання покарань по Ростовській області	346319, Ростовська обл., м. Зверево, х. Трудовий, вул.Центральна, 22 Приймальня +7(86355) 255-05 ik-1@61.fsin.su Начальник підполковник внутрішньої служби Тищенко Олександр Ігорович	Українські військовополон ені	1867 р., є ділянка колонії-пос елення	Відкрите джерело інформації	Відсутня інформація про умови утримання громадян України	
21	ФКУ ВК-12 ГУФСВП Росії в Ростовській області	Головне управління Федеральної служби виконання покарань по Ростовській області	347810, Росія, Ростовська обл., м.Кам'янсько-Шахтинс ький, вул.Морська, 94 Чергова служба +7(86365) 4-60-29 Для довідок + 7(86365) 4-60-30 ik-12@61.fsin.su , uch39812@mail.ru Начальник полковник внутрішньої служби Каплунов Анатолій Сергійович	Українські військовополон ені	1546 р., є ділянка колонії-пос елення	Відкрите джерело інформації	Відсутня інформація про умови утримання громадян України	
Рязанська область								

22	ФКУ СІЗО-2 УФСВП Росії по Рязанській області	Управління ФСВП РФ по Рязанській області	391910, Росія, Рязанська область, м. Рязьк, вул. Червона, 1А Чергова служба +7(4912) 97-12-55 si2_kanc@62.fsin.su В.о. начальника ПТНЗ Петраков В'ячеслав Валерійович	Українські військовополон ені	943	Відкрите джерело інформації	Камерне	
Саратовська область								
23	ФКУ Т (в'язниця) УФСВП Росії в Саратовській області	Управління ФСВП РФ по Саратовській області	412315, Саратовська область, м.Балашов, вул. Уральська, 17 Телефон керівника +7(84545) 6-32-74 Приймальня +7(84545) 6-32-72 Факс +7(84545) 6-32-72 t@64.fsin.su В.о. начальника Сурін Руслан Володимирович	Українські військовополон ені	500	Зовнішній свідок	Камерне. Тюремний режим, який особливо суворий	
Смоленська область								
24	ФКУ “Виправний центр № 1 УФСВП Росії по Смоленській області”	Управління Федеральної служби виконання покарань по Смоленській області	215500, Росія, Смоленська область, Сафонівський район, село Анохово Голова +7(48142) 5-17-92 Чергова служба +7(48142) 5-17-87	Українські військовополон ені	178	Відкрите джерело інформації	Відсутня інформація про умови утримання громадян України	

			Для запитів +7(48142)2-82-51 ik1safonovo@mail.ru Начальник підполковник внутрішньої служби Олександр Олександрович Агібалов					
Ставропольський край								
25	ФКУ СІЗО-1 УФСВП Росії по Ставропольсько му краю	Управління Федеральної служби виконання покарань по Ставропольсько му краю	355002, Росія, Ставрополь, площа Воровського, 6 Приймальня +7(8652)24-11-61 si1@26.fsin.su Начальник полковник внутрішньої служби Стрельцов Валерій Олександрович	Українські військовополон ені	1010	Відкрите джерело інформації	Камерне	
Челябінська область								
26	ФКУ Т (в'язниця) ГУФСВП Росії в Челябінській області	Головне управління Федеральної служби виконання покарань по Челябінській області	457670, Росія, Челябінська область, м. Верхньоуральськ, вул.Північна, 1 Телефон приймальні +7(351-9) 48-84-19 Чергова служба +7(351-43) 2-13-98 T@74.fsin.gov.ru	Українські військовополон ені	825	Зовнішній свідок	Камерне. Тюремний режим, який особливо суворий.	

			Начальник полковник внутрішньої служби Леонтьєва Сергій Миколайович					
--	--	--	--	--	--	--	--	--